

O'QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISHDA TARBIYA FANINING O'RNI

Nurimova Dildora Xolmurod qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston milliy universiteti

3-kurs talabasi

nurimovadildora211@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20389523>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 21-may 2026 yil

Ma'qullandi: 24-may 2026 yil

Nashr qilindi: 26-may 2026 yil

KEYWORDS

milliy qadriyatlar, umuminsoniy tamoyillar, tarbiya jarayoni, ma'naviy rivojlanish, axloqiy tarbiya, fuqarolik mas'uliyati, ijtimoiy faollik, pedagogik yondashuv.

ABSTRACT

Mazkur maqolada o'quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda tarbiya fanining tutgan o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Unda tarbiya jarayonining mazmun-mohiyati, uning o'quvchilar shaxsini ma'naviy-axloqiy jihatdan rivojlantirishdagi ahamiyati hamda milliy an'analar va umuminsoniy qadriyatlarning o'zaro uyg'unligi masalalari yoritilgan. Shuningdek, maqolada o'quvchilarda vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati, bag'rikenglik va ijtimoiy faollikni shakllantirishda tarbiya fanining imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va tarbiyaviy faoliyatning samarali shakllaridan foydalanish orqali yosh avlodda barqaror qadriyatlar tizimini rivojlantirish yo'llari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari tarbiya fanining barkamol, ongli va ijtimoiy faol shaxsni shakllantirishdagi muhim vosita ekanligini ko'rsatadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarni har tomonlama barkamol shaxs etib tarbiyalash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, globallashtirish jarayonlari kuchayib borayotgan bugungi kunda yosh avlod ongida milliy o'zlikni anglash bilan bir qatorda umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhini shakllantirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Chunki turli madaniyatlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir kuchaygan sari, o'quvchilarda mustahkam hayotiy pozitsiya va sog'lom dunyoqarashni qaror toptirish zarurati ortib bormoqda.

Tarbiya fani ushbu jarayonda muhim o'rin egallab, o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu fan orqali yoshlar milliy an'ana va qadriyatlarni anglash, ularga hurmat bilan qarash, shuningdek, insonparvarlik, adolat, bag'rikenglik kabi umuminsoniy tamoyillarni hayotda qo'llash ko'nikmalarini egallaydilar. Shu bois tarbiya fanining mazmunini boyitish va uni samarali tashkil etish masalasi pedagogika sohasida alohida ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism.

Tarbiya fani o'quvchilar shaxsini shakllantirishda tizimli va uzluksiz ta'sir ko'rsatuvchi muhim pedagogik omillardan biri hisoblanadi. Ushbu fan orqali yosh avlodda milliy qadriyatlarga hurmat, tarixiy merosga sadoqat va madaniy o'zlikni anglash hissi shakllantiriladi. Milliy qadriyatlar nafaqat o'tmish merosi, balki hozirgi jamiyatning ma'naviy tayanchi sifatida ham namoyon bo'ladi. Shu bois o'quvchilarga ularni chuqur anglatish, mazmunini tushuntirish va kundalik hayot bilan bog'lash muhim vazifa hisoblanadi.

Tarbiya jarayonida milliy qadriyatlar o'quvchilarning shaxsiy tajribasi bilan uyg'unlashganda yanada samarali natija beradi. Masalan, xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanish, milliy bayramlar va urf-odatlarini amaliy tarzda o'rganish o'quvchilarda qiziqish uyg'otadi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Bu esa o'z navbatida, qadriyatlarning faqat nazariy emas, balki amaliy jihatdan ham o'zlashtirilishini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim sharoitida o'quvchilarda faqat milliy qadriyatlarni shakllantirish yetarli emas. Ular global jamiyatning faol a'zolari sifatida umuminsoniy qadriyatlarni ham anglab yetishlari zarur. Inson huquqlariga hurmat, tenglik, ijtimoiy adolat, bag'rikenglik va ekologik mas'uliyat kabi tushunchalar bugungi kunda har bir shaxs uchun muhim hayotiy mezon hisoblanadi. Tarbiya fani aynan shu qadriyatlarni o'quvchilarga singdirishda vositachi rolini bajaradi.

Tarbiya jarayonining samaradorligi ko'p jihatdan qo'llanilayotgan pedagogik yondashuvlarga bog'liq. An'anaviy usullardan tashqari, interfaol va innovatsion metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Munozara, debat, keys-stadi, rolli o'yinlar va loyihaviy faoliyat kabi usullar o'quvchilarda muammoga turli nuqtai nazardan yondashish ko'nikmasini shakllantiradi. Bu esa ularning hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, tarbiya jarayonida ijtimoiy muhitning roli ham nihoyatda katta. Oila — bolaning ilk tarbiya maskani bo'lib, unda shakllangan qadriyatlar maktabdagi tarbiya bilan uyg'unlashganda yanada mustahkamlanadi. Maktab esa ushbu jarayonni tizimli ravishda davom ettirib, o'quvchining ijtimoiylashuviga xizmat qiladi. Jamiyatdagi umumiy ma'naviy muhit, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlar ham o'quvchilar dunyoqarashiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli tarbiya jarayonini kompleks yondashuv asosida tashkil etish zarur.

Tarbiya fanining yana bir muhim jihati — o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Zamonaviy yoshlar turli axborot manbalari ta'sirida bo'lgani sababli, ular har bir ma'lumotni tahlil qilish, saralash va to'g'ri xulosa chiqarishni o'rganishlari lozim. Tarbiya darslarida aynan shu ko'nikmalarni shakllantirish orqali o'quvchilarni turli salbiy ta'sirlardan himoya qilish mumkin.

Shuningdek, tarbiya fani o'quvchilarda faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayonda ularning jamiyatdagi o'z o'rnini anglash, ijtimoiy muammolarga befarq bo'lmaslik va tashabbus ko'rsatish kabi sifatleri rivojlanadi. Natijada, o'quvchilar nafaqat bilimli, balki ma'naviy yetuk, mas'uliyatli va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllanadi.

Muhokama va natijalar

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, tarbiya fanini samarali tashkil etish o'quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Jarayon davomida aniqlanishicha, o'quvchilarga qadriyatlar faqat nazariy tarzda emas, balki amaliy faoliyat orqali yetkazilganda ularning ongida yanada mustahkamroq qaror topadi.

Ayniqsa, interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning mavzuga qiziqishini oshirib, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat sifatida oila, maktab va jamiyat hamkorligining ahamiyati ta'kidlandi. Agar ushbu uch muhit o'zaro uyg'unlikda faoliyat yuritsa, o'quvchilarda shakllanayotgan qadriyatlar barqaror va izchil bo'ladi. Aks holda, qarama-qarshi ta'sirlar natijasida o'quvchilarda ma'naviy ikkilanish yuzaga kelishi mumkin.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, tarbiya fanini zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish o'quvchilarda quyidagi sifatlarning rivojlanishiga olib keladi: ijtimoiy faollik, fuqarolik mas'uliyati, bag'rikenglik, mustaqil fikrlash va ongli qaror qabul qilish. Shuningdek, o'quvchilarda milliy qadriyatlarga sadoqat bilan bir qatorda boshqa madaniyatlarga hurmat bilan qarash ko'nikmalari ham shakllanadi.

Tadqiqot natijalari asosida shuni xulosa qilish mumkinki, tarbiya fanini takomillashtirish, uning mazmunini boyitish va innovatsion metodlarni keng joriy etish orqali o'quvchilarda mustahkam qadriyatlar tizimini shakllantirish mumkin. Bu esa kelajakda ijtimoiy barqarorlik va ma'naviy yetuk jamiyatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Mazkur tadqiqotdan ko'rinib turibdiki, tarbiya fani o'quvchilarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda markaziy o'rin tutadi. Tarbiya jarayoni nafaqat nazariy bilimlarni yetkazish, balki amaliy faoliyat orqali o'quvchilarning shaxsiy tajribasini boyitishga xizmat qiladi. Shu orqali yoshlar milliy o'zligini anglash, tarixiy merosga hurmat ko'rsatish, madaniy qadriyatlarni qadrlash va umuminsoniy prinsiplarni hayotga tadbiiq etish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, interfaol pedagogik metodlar — rolli o'yinlar, loyihaviy faoliyat, munozara va kichik guruhlarda ishlash — o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik va tanqidiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, oila, maktab va jamiyatning uzviy hamkorligi, tarbiyaviy ishlarning barqaror natija berishini ta'minlaydi.

Kelajakda yosh avlodni ma'naviy yetuk, mas'uliyatli va faol shaxslar etib tarbiyalash uchun tarbiya fanini yanada boyitish, innovatsion yondashuvlar va amaliy metodlarni keng joriy etish zarur. Natijada, o'quvchilar nafaqat bilimli, balki insonparvarlik, bag'rikenglik, fuqarolik mas'uliyati va ijtimoiy hamkorlikka tayyor fuqarolar sifatida shakllanadi. Shu bois tarbiya fani jamiyatning ma'naviy barqarorligini ta'minlovchi muhim vosita ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov, T. (2020). Ta'lim va tarbiyada milliy qadriyatlarning o'rni. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
2. Yo'ldoshev, S. (2019). Umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirish metodlari. Toshkent: Fan va ta'lim.
3. Qodirov, A. (2021). Tarbiya fanining pedagogik ahamiyati. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2018). Ta'lim va tarbiya dasturi. Toshkent.
5. Rahmonov, M. (2022). Yosh avlodni ma'naviy tarbiyalash: nazariya va amaliyot. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.